

פרשת ויקרא

הסדר בלימוד התורה

והנה הפסוק הפותח את פרשת ויקרא הוא: "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" (ויקרא א, א.).

המתבונן היטב בפסוק זה יבחין שמצויות בו שלוש לשונות של דיבור: א. לשון קריאה ("ויקרא אל משה") שפירושה קריאה של חיבה, כמובא ברש"י כאן. ב. לשון דיבור ("וידבר ה' אליו") המורה בכל מקום על דיבור בלשון קשה. ג. לשון אמירה ("מאהל מועד לאמר") המורה בכל מקום על דיבור בלשון רכה.

נמצאת אומר שתורתנו הקדושה נמסרה למשה רבנו בשלוש צורות של דיבור: לשון רכה, לשון קשה ולשון של חיבה, וכדי להבין את העומק שבזה נקדים את דברי המדרש (שמו"ר כח, א): "אמר רבי ברכיה, הלוחות היו ארכן ששה טפחים, כביכול (בשעה שה' מסר מידיו את הלוחות לידיו של משה) היו ביד מי שאמר והיה העולם שני טפחים, ובידו של משה שני טפחים, ושני טפחים היו מפרישין בין יד ליד".

וכוונת חז"ל במאמר זה שהטפחים של הלוחות התחלקו לשלוש, לרמוז לנו שיש שלושה שלבים בדרך לימוד התורה:

שני הטפחים התחתונים של הלוחות הן כנגד השלב הראשון שבו יש ללמוד את הפשט של התורה (מקרא, משנה, גמרא והלכה) באופן שטחי כדי לרכוש ידע מקיף ורחב (בקיאות) בכל תורת הנגלה, וכהוראת חז"ל "רביסיל רדהו שיניא רמגילד" (א, גס תבש).

ולכן שני הטפחים התחתונים של הלוחות היו תפוסים בידיו של משה כיון ששלב זה שבלימוד התורה הינו שווה לכל נפש, וכל אחד חייב להתאמץ לרכוש אותו, וכדברי הרמב"ם (הל' תלמוד תורה א, ח): "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כוחו, אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה". וכנגד שלב זה שבלימוד נאמרה הלשון 'אמירה' - לשון רכה, כיון שהוא קל באופן יחסי.

שני הטפחים האמצעיים של הלוחות הם כנגד השלב השני שבלימוד התורה שבו יש לחזור וללמוד את תורת הנגלה, אך הפעם בעיון ועמקות, וירידה לפרטים הדקים שבסוגיא.

שני הטפחים האמצעיים של הלוחות לא היו תפוסים בידיו של הקב"ה כיון ששלב זה של עיון ועמקות התורה הינו בר השגה לאדם, אולם מאידך שני הטפחים הללו גם לא היו תפוסים בידיו של משה משום ששלב זה אינו שווה לכל נפש, כי כדי לזכות בו נדרשים מן האדם עמל ויגיעה מיוחדים, והתמסרותו של הלומד ללימוד התורה בכל ליבו, נפשו ומאודו - מה שאינו שייך בכל אדם. וכנגד שלב זה שבלימוד נאמרה הלשון 'דיבור' - לשון קשה, כיון שבשלב זה של הלימוד ישנו קושי מיוחד, ונדרש מן האדם להפעיל מאמצים כבירים.

ושני הטפחים העליונים של הלוחות הם כנגד השלב העליון ביותר שבלמוד התורה - לימוד תורת הנסתר. שני טפחים אלו היו תפוסים אך ורק בידיו של הקב"ה כיון שחלק הסוד שבתורה אינו בר השגה כלל לאדם מצד כוחותיו האנושיים, אלא הקב"ה ברחמיו נותנו לאדם במתנה שהוא מחבב, וזאת על ידי שהוא מאיר את עניו לראות ולהשיג את הדברים הנסתרים שבתורה, בבחינת "סוד ה' ליראיו" (תהלים כה, יד), ועל כך התפלל דוד המלך ואמר: "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (שם קיט, יח).

כדי לזכות בחלק זה של התורה צריך האדם להתקדש בכל מיני קדושה - קדושת המחשבה, קדושת בדיבור, קדושת האכילה, קדושת היסוד וכו', ואסור שימצא בו שום רבב של חטא, אפילו לא באונס, ומה שאמרו חז"ל (עבודה זרה נד, א) "אונס רחמנא פטריה" היינו לכל אדם, אך למי שרוצה לזכות לחלק הנסתר שבתורה גם זה אסור שיקרה, ועליו נאמר: "וסביביו נשערה מאוד" (תהלים נ, ג) ודרשו חז"ל דגנכו. "הרעשה טוחכ (וילא סיבורקה מיקידצה) ויביס סע קדקדמא ה"בקהש דמלמ" (ב, אכק תומבי) חלק זה שבלמוד התורה נאמרה לשון 'קריאה' - לשון חיבה, כיון שהקב"ה נותן במתנה חלק זה שבתורה רק למי שחביב עליו ביותר.

והנה כל האמור עד כה בא ללמדנו על סדר הראוי שצריך להיות בלימוד התורה הקדושה, אשר ראשית כל צריך להתאמץ ללמוד מקרא, משנה, גמרא והלכה באופן שטחי ללא ירידה לכל הפרטים והטעמים של כל דבר, וזאת כדי לרכוש ידע כללי ומקיף של כל תורת הנגלה, ורק לאחר מכן לעיין ולרדת לעומקם של הדברים, להקשות, לתרץ ולפלפל.

לפני שניגשים ללמוד מפרשים שונים על סוגיית הגמרא צריך לשנן את פשטה של הסוגיא, השקלא וטריא שלה עם פירוש רש"י, עד שהדברים יהיו שגורים היטב על הלשון, ולאחר מכן לנסות להבין את דברי התוספות, ולאחר מכן את דברי המהרש"א, ורק כשכל אלו ברורים לאדם, ניתן לומר שהבין את הפשט של הסוגיא, וכעת ראוי הוא לעיין בקושיותיהם ותרוציהם של המפרשים השונים.

ובאמת כל מי שיש יכולת בידו לעיין בתורה ולרדת לעומקה ולא עושה כן אלא מסתפק בלימוד שטחי ורדוד, לרפיון ידים יחשב לו הדבר. וחלילה כשיש אצל הלומדים - אברכים ובני ישיבות - רפיון בלימוד, ועוסקים בשטויות והבלים ושאר דברים בטלים, ולא שומרים על זמני וסדרי הלימוד כראוי, מיד בא עמלק ומתחיל לגזור עליהם גזירות שונות ומשונות (קיצוצים בקצבאות, גיוס בני ישיבות וכו' וכו'), כמו שנאמר: "ויבוא וישראל אוהש (א, וק) וירדהנס האר) ל"זח ושרדש יפכ, (ח, זי תומש) "ברפידים עמלק וילחם עם ישראל רפיון ידים מן התורה, אך כשעם ישראל עמלים בתורה הקדושה ולא מרפים ידיהם ממנה מתקיים בהם מה שנאמר שם (פס' יא): "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל".

ומי שזכה להשתלם כראוי בשני חלקי הלימוד הנזכרים, וגם קידש וזיכך את עצמו כראוי בכל בחינותיו, וכל מידותיו שלימות בתכלית השלימות, ראוי הוא לגשת ולעסוק בכבשונו של עולם - תורת הנסתר - אך לא קודם לכן בשום אופן, וכבר כתב הרמב"ם (הל' יסודי התורה ד, יג): "ואני אומר שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר, ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצוות. ואף על פי שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים, שהרי אמרו חכמים דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הוויות דאביי ורבא, אף על פי כן ראויין הן להקדימן, שהן מיישבין דעתו של אדם תחלה".

ומי שחלילה נכנס ללמוד חכמה זו בעוד שאינו ראוי לה, עשוי לגרום לעצמו ולבני ביתו נזקים גדולים וחמורים בגוף ונפש רח"ל, בבחינת מה שאמר ה' למשה: "רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב" (שמות יט, כא), וכדמשמע מהזהרת המהרש"ו בהקדמתו לעץ חיים שכתב: "אני הכותב משביע בשמו

הגדול ית' לכל מי שיפלו הקונטרסים אלו לידו שיקרא הקדמה זאת, ואם אוותה נפשו לבוא בחדרת החכמה זאת יקבל עליו לגמור ולקיים כל מה שאכתוב, ויעיד עליו יוצר בראשית שלא יבוא אליו היזק בגופו ונפשו ובכל אשר לו ולא לאחרים תחת רודפו טוב", ומשמע שאם אינו ראוי עשוי לבוא לו הזק ח"ו.

וכן מי שכבר זכה לחכמה זו ומפרסם אותה ברבים לאנשים שאינם ראויים לה ענוש יענש על כך, ויהיו הרבה מקובלים שכשיגיעו לשמים לאחר אריכות ימים ושנים יאמרו להם שהם פגמו ביסוד פעמים רבות, וכשהם ישמעו זאת הם יבהלו מאוד שהרי מעולם לא חטאו ח"ו בענינים שכאלו, ואז יסבירו להם בשמים שבכל פעם שהם מסרו את סודות התורה לתלמידים שאינם הגונים וראויים לכך, נחשב להם כאילו פגמו בברית. ועל כן חובה להזהר בדבר זה ביותר, ולכסות את החכמה הקדושה הזו ממי שאינו ראוי לה, בבחינת: "כבוד אלקים הסתר דבר" (משלי כה, ב).

וכל מי שיזכה ללמוד את התורה בסדר הראוי, שלב אחר שלב, בסופו של דבר יזכה למעלה גדולה ונפלאה, כפי שניתן ללמוד מכך שרבי עקיבא זכה להיות ראש כל חכמי ישראל שבכל הדורות, וכל רז לא אניס ליה, והיה היחיד שנכנס לפרד"ס ויצא בשלום) ראה חגיגה יד, ב), ולכל זאת זכה משום שלא ניסה, ת"יב פ"לאמ הוותה תא דומלל לחה אלא, סימדוק סיבלש לע גלדלו הוותה דומילב 'ךרדה תא רצקל' מקרא, משנה וכו', ויגע וטרח שנים רבות, ושפך דמעות כמים כדי לזכות להבין את דברי רבותיו, כפי שאמר לו רבי טרפון (אדר"נ פרק ו): "עקיבא, עליך הכתוב אומר 'מִבְּכִי נִקְרְוֹת חַיִּים, וְתַעֲלֶמָה יֵצֵא אוֹר' (איוב כח, יא), שבזכות בכיו על התורה זכה לגלות לאור דברים המסותרים מבני אדם.

